

TANMIZÉRIÁK

Ha egy társadalom beteg – márpedig a miénk az, méghozzá súlyosan -, akkor semmilyen vonatkozásban sem működik úgy, ahogy kellene. „Szép” példa erre nálunk a közoktatás, amelynek terén talán a leginkább észlelhető a bizonytalanság, a zűrzavar. Hogy többet ne is említsünk, példaként elég felhoznunk előző oktatásügyi miniszterünk, Gašo Knežević úr nagyszabású tanügyi koncepcióját, amelynek életre keltése egyből taccsra vágta volna egész közép fokú oktatásunkat, mert ugyan hol is ismerték volna el hároméves középiskoláinkat, amikor világszerte a középiskolai tanulmányidő meghosszabbítása a tendencia (hat-, sőt nyolcéves középiskolák!). Ugyan melyik külföldi felsőoktatási intézmény fogadta volna el a hároméves középiskolát végzett szerbiai-vajdasági diákokat, még ha jelentkezési lapjukhoz a kilencéves általános iskola befejezéséről szóló bizonyítványt csatolták is volna?! (Hát nem lenne logikusabb a kötelező általános iskolai képzés lejjebb hozása a befejező óvodai évfolyam kötelezővé tételével, a hatéves életkor betöltése után?) De hát honnan láthatnánk bele a miniszteri bölcsesség szövevényeibe mi, egyszerű nyugalmazott „tanügyi munkások”. Meglehet, éppen az volt a cél, hogy globálisan ellehetetlenítsék középiskolát végzett tanulóifjúságunkat, megóvva őket a nagyvilágban való bolyongástól és mindenféle felforgató eszmékkel való megfertőződéstől, s ezáltal megtartva az egyedül üdvözítő pravoszláv hitben és nagyszerb álmokban, minthogy a továbbtanulás lehetősége egyedül a kicsiny, ám nagyra törő Szerbia és Montenegró-i Államközösségben maradna valóra váltható...

Ámde mit tesz Isten? (Már, gondolom, az a nagyszakállú, ortodox!) Mennek a demokraták, és velük együtt Knežević miniszter úr, és jön az új szelek szárnyán (bár lehet, hogy ez csupán egy kis bélgörcs!)

Ljiljana Čolić miniszter asszony, és kézből megkontrázza az éppen csak beharangozott oktatási reformot! Marad minden a régiben, még jó, hogy az új tankönyvek – szokás szerint – az idén sem készültek el idejében. Nem baj, így legalább nem kell bezúzni őket. Mindenesetre íme egy újabb rekord: egy iskolareform, amely már bevezetése előtt három évvel megzápult. Pedig még mennyi minden jót tudott volna kitalálni Knežević miniszter úr, akár csak az egyszeri rabbi libadöglés idején, ha a politikai fejlemények belé nem fojtják az invenciót!

Bár azért meg kell jegyeznünk, hogy oktatásügyi miniszter asszonyunk sem képes ám átugrani a saját árnyékát (legfeljebb Knežević exminiszter úrét), amelyben még elődjénél is kevesebb megértést tanúsít a nemzetiségi (kisebbségi) pedagógusképzés iránt. Lám, a tartományi illetékesek véleményével szemben „kapásból” az „egy tartomány – egy tanítóképző” elképzelés mellett tette le a garast, vagyis hát hogy „túl költséges és felesleges”, minek a nemzetiség részére külön tanítóképző kart nyitni, amikor ott van a jó öreg zombori preparandia (az ország legrégebb tanítóképzője a maga ásatag – elnézést, patinást akartam mondani! – pedagóguskarával, ami ugye nem semmi!), amely hajlandó bárhol és bármikor kihelyezett tagozatot nyitni, és odaküldeni a maga kipróbált kádereit, akik, igaz, nemigen értik és még kevésbé beszélnek ezeknek a kisebbségi hallgatónak a furcsánál furcsább és hithű pravoszláv számára csaknem megtanulhatatlan idomait, de hát különben is vajon nem az-e a tanítóképzés (és egyáltalán mindenféle, kisebbségieknek nyújtott képzés) célja és értelme, hogy ezek az istenadta kisebbségiek végül is elsajátítsák az egyedül üdvözítő államnyelvet?! Hiszen ez történt az SZHSZ és a Jugoszláv Királyság idején a névvegyelemzés útján államnyelvű tagozatokra kényszerítettekkel, a

testvériség-egység érájában a „kétnyelvű iskolák és művelődési intézmények bevezetésével (amire a derék szabadkaiak még rá is tettek egy lapáttal a maguk „subotička praksa”-jával), majd a hősi eszmetiszto-gatások korában, amikor az volt a fő gond, nehogy megnyíljon egy kisebbségi tagozat párhuzamos államnyelvű tagozat nélkül. (Példa erre a nagyikindai egészségügyi szakközépiskola Zentára kihelyezett magyar tannyelvű tagozata, amely mellé mindjárt szerb nyelvűt is nyitottak, amelyben Szabadkáról kellett hozni államnyelvű tanulókat).

Hát igen: mondjuk csak ki: a cél mindig is a minél gyorsabb asszimiláció volt, s ezt a szent célt a zombori Tanítóképző Kar fura urai (és úrasszonyai) kicsit arrogánsan, kicsit voluntarisztikusan, s nem is kicsit a régi, kipróbált nagyszerb eszmék szellemében igyekeznek elérni, ami ellen a miniszter asszonynak, úgy tűnik, nincs is semmi kifogása, az a fő, hogy a tanítóképzés minél olcsóbb legyen...

S úgy látszik, ennek az álláspontnak szurkol a szerb demokratikus sajtó, nevezetesen az eddig általam is szívesen olvasott Vreme c. független képes hetilap, amely 686. számában Tamara Skrozza Učitelj na učitelja (Tanítóval a tanító) c. írásának kiemelt szövegében („kopf”-jában) a következőket írja: „Hidak, gyárak és utak építése helyett a vajdasági hatóságok úgy határoztak, hogy a küszöbön álló tartományi választásokat új egyetemi karok megnyitásával készítsék elő – szerepelnek e játékban a nemzeti kisebbségek nyelvén folyó oktatás, az integrálódás, a nemzetközi szabványok és egyáltalán mindaz, ami jól hangzik a multietnikus környezetben. Közben, úgy tűnik, senki sem gondolkodott el a lehetséges következményekről, ha ismét olajat öntenek a tűzre”.

Lássuk hát, minő végzetes következményekkel járhat ez a bizonyos „olajöntés a tűzre” a szerb és montenegrói állam további fennállását és felvirágzását (vagy – ne adja Isten! – összeomlását és lelembozódását) illetően! Kezdjük hát az anyagiakkal (mert

hogy az idézett hetilap is azzal kezd), hiszen a mai világban már mindennél fontosabb a kifizetődőség (kivéve, persze, Szerbiát, ahol a dac és a szabadság a legnagyobb értékek, és nincs az a pénz, amiért hajlandóak volnánk néhány hazafias tömeggyilkost és megalomániás pszichopátát kiszolgáltatni a nemzetközi igazságszolgáltatásnak!). Csakhogy más tézista ám az oktatás-nevelés, és megint más a népirtás: az előbbin lehet is, kell is takarékoskodni, különösen, ha az utóbbi már eddig is kissé túl költségesnek bizonyult. Így hát az említett hetilap is azzal kezd, hogy a Vajdaságban eddig egyetlen (a zombori) tanítóképző kar évente 165 szerb, 25 magyar, 5 szlovák, 4 román és 1 ruszin (összesen 200) tanítónak adott képesítést, érdemes-e ezért még két új tanítóképző kart létrehozni?

Hát ami azt illeti, az évenkénti öt szlovák, négy román, de különösen az egy ruszin tanító kedvéért semmiképpen! A 25 magyar tanítójelölt egy évfolyamon viszont már meglehetősen megközelíti azt a számot, amely (ha az általam ismert törvény még hatályban van, mert ezt nálunk sohasem lehet tudni) lehetővé, sőt kötelezővé teszi önálló tanulmányi csoport szervezését. Persze, arról sem kellene megfedkezünk, hogy a Vajdaságban ez idő tájt öt óvónőképző főiskola is működik (Újvidéken, Szabadkán, Mitrovicán, Nagyikindán és Versecen), az első kettő magyar nyelven is 30, ill. 84-es létszámmal, hát talán inkább ezek összevonásáról érdemes elgondolkodni, minthogy az iskoláskor előtti intézmények kaderszükséglete az általános iskolák alsó tagozatainak mintegy a fele. Arról viszont nem esik szó, hogy a zombori tanítóképző kar által kibocsátott oktató-káder eleendő-e a nyugállományba vonulók, az elhunytak, a pályát elhagyók pótlására¹.

- Igen ám, csakhogy ezek pótlására nincs szükség három tanítóképző karra, három épületre, három dékánra, három oktató- és segéd személyzetre és három külön költségvetésre – vethetnék ellenünk a

¹ Jellemző csúsztatás a lapnak az a megállapítása is, hogy összesen négy horvát anyanyelvű tanító van szükség, mert ennyi létszámmal nyílt horvát tagozat Szabadkán. Mintha szerte a Vajdaságban máshol nem is lenne igény horvát nyelvű oktatásra!

„takarékoskodók”. Csakhogy azt is nagyon jól tudjuk, hogyan működött az „egységes fennhatóság” alatt álló intézmény: kisebb gondja is nagyobb volt, mint a teljes anyanyelvű oktatás, a megfelelő oktatókádér, vagy pl. az, hogy a hallgatók anyanyelvükön kapják meg a tanulmányaikkal kapcsolatban szükséges felvilágosításokat. (Egyes „tanerők” bárdolatlan, cinikus és goromba viszonyulásáról, ami miatt még sztrájkoltak is a hallgatók, ezúttal talán ne essék szó!).

Kézenfekvő tehát, hogy szükség van egy magyar nyelvű tanítóképző karra a Vajdaságban, mert azt a jelentkező hallgatók száma is, a kaderszükséglet is indokolja. Felmerül viszont a kérdés – ha már a kifizetődőségről van szó -, hogy nem volna-e érdemesebb Szabadkán egy magyar nyelvű pedagógiai kart nyitni kétszakos tanárképzés céljából, amely akár az óvó- és a tanítóképzést is felvállalná. Ez a megoldás talán a többi vajdasági nemzeti kisebbség esetében is elfogadható lenne, de ha nem, úgy arról a megfelelő anyaországokban kellene gondoskodni (ha van ilyen),

de persze részben a Szerbia és Montenegró-i állam részvételével a költségekben. Ez mindenesetre olcsóbb lenne, mint évenként 1-5 tanuló részére önálló tanító- vagy tanárképző kart nyitni a megfelelő nyelven.

Ami pedig a többször is idézett hetilap által taglalt „tiltakozási hullámot” illeti, azt korántsem a szabadkai önkormányzat, sem pedig a Vajdasági Magyar Szövetség, hanem éppen a zombori Tanítóképző Kar vezetőségének (és Soleša dékának) a meggondolatlan, provokatív intézkedései (Czékus Géza koordinátornak és a magyarul tudó titkárnőnek az eltávolítása) váltották ki. Megjegyzendő, hogy a kar szerb anyanyelvű hallgatói is elégedetlenek, mert úgy érzik, hogy a magyar hallgatókat jobban ellátják könyvekkel és tanszerekkel stb., kétségtelen tehát, hogy az egyetlen helyes megoldás a két oktatási intézmény – a magyar és a szerb nyelvű tanítóképző kar – szervezeti különválasztása és önálló működtetése, akár önálló egyetem keretében is, ha arra lehetőség van.

